

EUROOPA LIIT

EUROOPA PARLAMENT

NÕUKOGU

**Strasbourg, 15. september 2021
(OR. en)**

**2018/0247 (COD)
LEX 2119**

PE-CONS 67/21

**ELARG 54
COWEB 102
CFSP/PESC 805
RELEX 744
FIN 673
CADREFIN 408
POLGEN 158
MIGR 172
CODEC 1196**

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, MILLEGA LUUAKSE ÜHINEMISEELSE ABI INSTRUMENT (IPA III)

**EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU
MÄÄRUS (EL) 2021/...,**

15. september 2021,

**millega luuakse ühinemiseelse abi instrument
(IPA III)**

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 212 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust²,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt³

¹ ELT C 110, 22.3.2019, lk 156.

² ELT C 86, 7.3.2019, lk 295.

³ Euroopa Parlamendi 27. märtsi 2019. aasta seisukoht (ELT C 108, 26.3.2021, lk 409) ja nõukogu 7. septembri 2021. aasta esimese lugemise seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata). Euroopa Parlamendi ... seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 231/2014¹ kaotas kehtivuse 31. detsembril 2020. Selleks et liidu välistegevus oleks tõhus ka tulevikus, tuleks jätkata välisabi kavandamise ja andmise raamistiku kasutamist ajavahemikus 2021–2027.
- (2) Ühinemiseelse abi instrumendi eesmärk on valmistada abisaajaid ette tulevikus liiduga liitumiseks ning toetada nende ühinemisprotsessi. Seetõttu on laienemise toetamiseks hädavajalik eraldi instrument I lisas loetletud abisaajatele ühinemiseelseks abiks ajavahemikus 2021–2027 (IPA III), tagades samas, et selle eesmärgid ja toimimine on kooskõlas Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklis 21 sätestatud liidu välistegevuse üldeesmärkidega, sealhulgas põhiõiguste ja aluspõhimõtete austamise ning inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi edendamise ja kaitsega, ja täiendavad neid. Kõnealune instrument peaks täiendama ka naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumenti „Globaalne Euroopa“, mis on loodud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/947².

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 231/2014, millega luuakse ühinemiseelse abi rahastamisvahend (IPA II) (ELT L 77, 15.3.2014, lk 11).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/947, millega luuakse naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“, muudetakse otsust nr 466/2014/EL ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2017/1601 ja nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009 (ELT L 209, 14.6.2021, lk 1).

- (3) Euroopa Liidu lepingu artiklis 49 on sätestatud, et liidu liikmeks astumise avalduse võib esitada iga Euroopa riik, kes austab selliseid väärtusi nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, sealhulgas vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine ning võtab endale kohustuse nimetatud väärtusi edendada. Need on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus.
- (4) Euroopa riik, kes on avaldanud soovi liiduga ühineda, võib saada liidu liikmeks üksnes juhul, kui on leidnud kinnitust, et riik vastab täielikult 1993. aasta juunis Kopenhaagenis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel kehtestatud ühinemiskriteeriumidele (edaspidi „Kopenhaageni kriteeriumid“), ning tingimusel, et liit suudab uue liikme integreerida. Kopenhaageni kriteeriumid käsitlevad demokraatiat, õigusriiki, inimõigusi ning vähemuste austamist ja kaitset tagavate institutsioonide stabiilsust, toimiva turumajanduse olemasolu, suutlikkust toime tulla konkurentsirõhke ja turujõududega liidus ning võimet mitte üksnes kasutada aluslepingute järgseid õigusi, vaid täita ka neis sätestatud kohustusi, sealhulgas saavutada poliitilise ning majandus- ja rahaliidu eesmärgid.

- (5) Liidu laienemispoliitika on strateegiline investering Euroopa rahusse, julgeolekusse, stabiilsusse ja heaolusse ning võimaldab liidul olla paremal positsioonil üleilmsete probleemide käsitlemisel. Ühtlasi suurendatakse sellega nii liidu kui ka potentsiaalsete tulevaste liikmesriikide majanduslikke ja kaubandusvõimalusi, tagades samas abisaajate järkjärgulise ümberkujundamise. Liidu liikmeks saamise väljavaatel on märkimisväärne ümberkujundav mõju, mis hõlmab positiivseid demokraatlikke, poliitilisi, majanduslikke ja ühiskondlikke muutusi.
- (6) Laienemisprotsess rajaneb kindlaksmääratud kriteeriumidel ning õiglasel ja rangel tingimuslikkusel. Iga abisaajat hinnatakse vaid tema enda saavutuste põhjal. Tehtud edusammude hindamise ja puudujääkide kindlakstegemise eesmärk on pakkuda I lisas loetletud abisaajatele stiimuleid ja suuniseid vajalike ulatuslike reformide jätkamiseks. Selleks et laienemiseväljavaadetest saaks reaalsus, on jätkuvalt väga oluline kindel juhendumine põhimõttest „põhialused kõigepealt“. Lähenemisviis „põhialused kõigepealt“ seob õigusriigi ja põhiõigused ühinemisprotsessi teise kahe olulise valdkonnaga: majanduse juhtimisega (suurem keskendumine majandusarengule ja konkurentsivõime suurendamisele) ning demokraatlike institutsioonide ja avaliku halduse reformi tõhustamisega. Kõik kolm põhialust on I lisas loetletud abisaajate reformiprotsessi jaoks määrava tähtsusega ning hõlmavad inimeste jaoks kõige olulisemaid küsimusi. Ühinemise edenemine oleneb sellest, kuivõrd taotleja austab liidu väärtusi ning suudab teha ja rakendada reforme, mis on vajalikud selleks, et viia riigi poliitilised, institutsioonilised, õigus-, haldus- ja majandussüsteemid vastavusse liidu normide, standardite, poliitika ja tavadega.

- (7) Laienemisprotsessi olulised elemendid on heanaaberlikud suhted ja piirkondlik koostöö, mis on väga tähtsad ka kogu liidu julgeoleku ja stabiilsuse jaoks. Oluline on ka kahepoolsete vaidluste lõplik, kaasav ja siduv lahendamine.
- (8) Euroopa põhiväärtuste omaksvõtmine ja neile pühendumine on valik ning oluline kõikide liiduga ühineda soovivate partnerite jaoks. Kooskõlas sellega peaksid partnerid võtma vastutuse ja pühenduma täielikult Euroopa väärtustele, samuti toetama normidel ja väärtustel põhinevat maailmakorda ning tegema jõuliselt vajalikke reforme oma rahva huvides. See hõlmab tegevuse järkjärgulist kooskõlla viimist liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, eelkõige valdkondades, kus kaalul on olulised ühised huvid, näiteks piiravate meetmete küsimuses ning desinformatsiooni ja muude hübriidohtude vastases võitluses.
- (9) Komisjon rõhutas oma 6. veebruari 2018. aasta teatises „Lääne-Balkani riikide reaalne ELiga ühinemise väljavaade ning ELi tõhustatud koostöö nende riikidega“ Lääne-Balkani riikide kindlat ja saavutustel põhinevat väljavaadet saada liidu liikmeks. Komisjon esitas 5. veebruaril 2020. aastal ühinemisprotsessi läbivaadatud metoodika oma teatises „Ühinemisprotsessi tõhustamine – Lääne-Balkani riikide usutavad väljavaated saada ELi liikmeks“, mille nõukogu heaks kiitis. Komisjon esitas ka Lääne-Balkani majandus- ja investeerimiskava nende riikide pikemaajaliseks COVID-19 kriisi järgseks taastumiseks.

- (10) Liit ja selle liikmesriigid on kinnitanud 17. mai 2018. aasta Sofia deklaratsioonis ja 6. mai 2020. aasta Zagrebi deklaratsioonis oma vankumatut toetust Lääne-Balkani Euroopa väljavaatele ning oma pühendumust kõigil tasanditel, et toetada poliitilisi, majanduslikke ja ühiskondlikke muutusi piirkonnas. Zagrebi deklaratsioonis kordasid liit ja selle liikmesriigid veel kord oma tugevat solidaarsust Lääne-Balkani partneritega, eelkõige COVID-19 kriisi kontekstis.
- (11) Euroopa Ülemkogu on andnud kandidaatriigi staatuse Albaania Vabariigile, Islandile, Montenegrole, Põhja-Makedoonia Vabariigile, Serbia Vabariigile ja Türgi Vabariigile. Ülemkogu on kinnitanud Lääne-Balkani Euroopa väljavaadet, tuginedes stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessile, mis jääb suhetes Lääne-Balkaniga ühiseks raamistikuks. Ilma et see piiraks seisukohti staatuse suhtes või mis tahes edasisi Euroopa Ülemkogu või nõukogu otsuseid, võidakse riike, kellel on väljavaade saada ELi liikmeks, aga kellele ei ole antud kandidaatriigi staatust, käsitada potentsiaalsete kandidaatriikidena üksnes käesoleva määruse kohaldamisel. 2015. aasta märtsis palus Islandi valitsus liidul Islandit enam mitte kandidaatriigiks pidada, kuigi ametlikult ei ole Island oma liikmeks astumise taotlust tagasi võtnud.

- (12) Abi andmisel tuleks järgida ka kokkuleppeid, mille liit on sõlminud I lisas loetletud abisaajatega. Käesoleva määruse alusel abi andmine peaks peamiselt keskenduma sellele, et aidata I lisas loetletud abisaajatel tugevdada demokraatlikke institutsioone ja õigusriiki, reformida kohtusüsteemi ja avalikku haldust, austada põhiõigusi, sealhulgas vähemuste hulka kuuluvate isikute põhiõigusi, ning edendada soolist võrdõiguslikkust, sallivust, sotsiaalset kaasatust ja diskrimineerimise keelamist, sealhulgas kaitsetus olukorras olevate isikute, laste ja puuetega inimeste puhul. Samuti tuleks sellega toetada sotsiaalse turumajanduse arendamist kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba raames kindlaks määratud kesksete põhimõtete ja õigustega, mille Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon 17. novembril 2017 välja kuulutasid ja allkirjastasid¹. Sellega ei tohiks toetada meetmeid, mis soodustavad mis tahes vormis segregatsiooni või sotsiaalset tõrjutust.

¹ ELT C 428, 13.12.2017, lk 10.

- (13) Kuna heanaaberlikud suhted ja piirkondlik koostöö on laienemisprotsessi väga olulised elemendid, tuleks abiga jätkuvalt toetada ka I lisas loetletud abisaajate jõupingutusi edendada piirkondlikku, makropiirkondlikku ja piiriülest koostööd ning territoriaalset arengut, sealhulgas liidu makropiirkondlike strateegiate rakendamise kaudu. Need programmid peaksid aitama veelgi kaasa abi suurele nähtavusele liidus ja I lisas loetletud abisaajariikides. Ühtlasi peaks käesoleva määruse alusel antavat abi edendama abisaajate majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning majanduse juhtimist, tugevdama nende majanduslikku integreerimist liidu ühtse turuga, sealhulgas tollikoostööd, edendama avatud ja õiglast kaubandust, mis on aruka, kestliku ja kaasava majanduskasvu tegevuskava aluseks, sealhulgas regionaalarengu ja ühtekuuluvuspoliitikate, põllumajandus- ja maaelu arengu poliitikate ning sotsiaal- ja tööhõivepoliitikate, sealhulgas tööjõu liikuvuse rakendamise ning digitaalmajanduse ja -ühiskonna arendamise ning teadusuuringute ja innovatsiooni hoogustamisega, samuti 2018. aasta Lääne-Balkani digitaalarengu tegevuskava juhtalgatuse kontekstis.
- (14) IPA III kohased meetmed peaksid toetama leppimist, rahuloomet ja konfliktide ennetamist vahendustegevuse, usalduse suurendamise meetmete ning õiglust, tõeotsimist ja reparatsioone edendavate ja rikkumiste kordumise vältimise protsesside kaudu.

- (15) Käesoleva määruse alusel antavat abi tuleks kasutada rahva tervise turvalisuse ja rahvatervise hädaolukordadeks valmisoleku tugevdamiseks, samuti vastastikuses täiendavuses muude liidu rahastamisvahenditega COVID-19 puhangu põhjustatud suure majandusšokiga tegelemiseks ning selle tõsiste sotsiaal-majanduslike mõjude leevendamiseks, mobiliseerides ressursse piirkonna majanduse taastumise kiirendamiseks.
- (16) Erilist tähelepanu tuleks pöörata uute võimaluste loomisele noorte, sealhulgas noorte spetsialistide jaoks, tagades samal ajal, et need võimalused aidatavad kaasa I lisas loetletud abisaajate sotsiaal-majanduslikule arengule. Käesoleva määruse alusel antava abi eesmärk peaks olema ka ajude äravoolu probleemiga tegelemine.
- (17) Liidu tegevusest, mille eesmärk on toetada IPA III-st antavatest rahalistest vahenditest I lisas loetletud abisaajariikide reforme, peaksid kõnealused riigid ja ka liit tõhusalt teavitama. Sellega seoses peaks liit tõhustama teabe edastamise ja teavituskampaaniatega seotud jõupingutusi, et tagada rahastamise nähtavus IPA III-st.
- (18) Liit peaks liikmesriikide kogemusest juhindudes toetama I lisas loetletud abisaajaid teel ühinemise poole. Selline koostöö peaks keskenduma eelkõige liikmesriikide enda reformiprotsessi käigus omandatud kogemuste jagamisele.

- (19) Õigusriigi tugevdamine, sealhulgas kohtusüsteemi sõltumatuse suurendamine, korruptsiooni, rahapesu ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse tugevdamine ning läbipaistvuse ja hea valitsemistava toetamine kõikidel tasanditel ning avaliku halduse reformi tõhustamine, sealhulgas riigihangete, konkurentsi ja riigiabi valdkonnas, on endiselt kõige põhilisemad väljakutsed ning need on äärmiselt olulised, et abisaajad läheneksid liidule ja oleksid valmis liidu liikmelisusega kaasnevaid kohustusi täielikult täitma. Pidades silmas nendes valdkondades ellu viidavate reformide pikemaajalist laadi ja vajadust saavutada tulemusi, tuleks käesoleva määruse alusel antava finantsabi kaudu neid küsimusi võimalikult varakult käsitleda.
- (20) Kooskõlas osalusdemokraatia põhimõttega peaks komisjon edendama igas I lisas loetletud abisaajariigis parlamentaarset suutlikkuse suurendamist, parlamentaarset järelevalvet, demokraatlikke menetlusi ja õiglast esindatust.
- (21) Julgeolekuvaldkonnas on liidu ja I lisas loetletud abisaajate tõhustatud strateegiline ja operatiivkoostöö hädavajalik, et julgeoleku-, terrorismi- ja organiseeritud kuritegevuse ohtudega tulemuslikult ja tõhusalt toime tulla.
- (22) Rahvusvaheline ja piirkondlik rändealane koostöö, sealhulgas tugevdades veelgi piiri- ja rändehalduse suutlikkust, tagades rahvusvahelise kaitse kättesaadavuse, jagades olulist teavet, tugevdades piirikontrolli ning jõupingutusi ebaseadusliku rände vastu võitlemiseks, sundrände probleemiga tegelemine ning inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu võitlemine on liidu ja I lisas loetletud abisaajate vahelise koostöö olulised aspektid.

- (23) Tuleks parandada I lisas loetletud abisaajate kommunikatsioonivõimet, et tagada üldsuse toetus liidu väärtustele ja nende mõistmine ning võimaliku liidu liikmesusega kaasneva kasu ja kaasnevate kohustuste mõistmine, tegeledes samal ajal desinformatsiooni küsimusega.
- (24) Liit peaks haarama ohjad tegevuses, mille eesmärk on parandada meie planeedi tervist ja saavutada paremini ühendatud maailm. Euroopa roheleppes, mis on esitatud komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatises, on esitatud uuendatud kohustus ja uus strateegiline raamistik selle üleilmse eesmärgi saavutamiseks. Liit peaks kasutama oma mõjuvõimu, oskusteavet ja finantsabi, et kutsuda I lisas loetletud abisaajaid endaga kestlikkuse suunas liikumisel ühinema. Käesolev määrus peaks seetõttu edendama rohelist tegevuskava, tugevdades keskkonnakaitset, aidates kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja kliimamuutustele vastupanuvõime suurendamisele ning kiirendades üleminekut vähese CO₂ heitega majandusele.

- (25) I lisas loetletud abisaajad peavad olema paremini valmis käsitlema üleilmseid probleeme, nagu jätkusuutlik areng ja kliimamuutused, ning viima oma jõupingutused nende küsimuste lahendamiseks kooskõlla liidu jõupingutustega. Võttes arvesse, kui tähtis on võidelda kliimamuutuste vastu kooskõlas liidu kohustustega rakendada ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel vastu võetud Pariisi kokkulepet¹ ning saavutada ÜRO kestliku arengu eesmärgid, peaks IPA III aitama kaasa kliimameetmete peavoolustamisele liidu poliitikavaldkondades ja üldise eesmärgi – tagada 30 % liidu eelarvekulutustest kliimaeesmärkide toetamiseks ning eesmärgi tagada 2024. aastal 7,5 % ning 2026. ja 2027. aastal 10 % eelarvest kulutusteks elurikkusele – saavutamisele, võttes seejuures arvesse kliimaeesmärkide ja elurikkuse eesmärkide praegust kattumist. IPA III kohased meetmed peaksid IPA III kogu rahastamispaketist panustama kliimaeesmärkidesse 18 %, eesmärgiga suurendada seda määra 2027. aastaks 20 %-le. Asjakohased meetmed määratakse kindlaks IPA III ettevalmistamise ja rakendamise käigus ning IPA III koondtulemusi tuleks arvestada asjakohastes hindamis- ja läbivaatamismenetlustes.

¹ ELT L 282, 19.10.2016, lk 4.

- (26) IPA III kohased meetmed peaksid toetama septembris 2015 vastu võetud ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 rakendamist üldkohaldatava tegevuskavana, mille täitmist liit ja selle liikmesriigid täielikult toetavad ning mille on kõik I lisas loetletud abisaajad heaks kiitnud. Nende eesmärkide saavutamiseks peaksid IPA III kohased meetmed lisaks meetmetele, mille üks peamisi eesmärke on kliima, võimaluse korral peavoolustama keskkonnasäästlikkuse ja kliimamuutustega seotud eesmärgid kõikides sektorites, pöörates erilist tähelepanu keskkonnakaitsele ja piiriülese reostuse vastu võitlemisele, ning püüdlema riiklikes ja kohalikes strateegiates keskkonnasäästliku majanduskasvu poole, sealhulgas toetama riigihangetes kestlikkuse kriteeriume. IPA III kohaste meetmete puhul tuleks järgida põhimõtet „ära tekita kahju“ ning need peaksid olema võimalikult suures ulatuses kooskõlas liidu taksonoomiaga, eelkõige selleks, et tagada investeringute kestlikkus Lääne-Balkanis ja Türgis.

- (27) Käesoleva määruse rakendamisel tuleks juhinduda soolise võrdõiguslikkuse põhimõttest ning naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamisest ning seada eesmärgiks naiste ja tütarlaste õiguste kaitsmine ja edendamine kooskõlas ELi soolise võrdõiguslikkuse tegevuskavade, asjakohaste nõukogu järelduste ja rahvusvaheliste konventsioonidega, sealhulgas nõukogu 10. detsembri 2018. aasta järeldused naiste, rahu ja julgeoleku kohta. Soolise võrdõiguslikkuse tugevdamine ja naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamine liidu välistegevuses ning jõupingutuste tõhustamine eesmärgiga saavutada ELi soolise võrdõiguslikkuse tegevuskavades märgitud tulemuslikkuse miinimumstandardid peaksid viima sootundliku ja ümberkujundava käsitusviisini liidu ja I lisas loetletud abisaajate vahelises koostöös. Soolist võrdõiguslikkust tuleks käesoleva määruse rakendamisel läbivalt kajastada ja peavoolustada.
- (28) Käesoleva määrusega kehtestatakse IPA III kogu kestuseks rahastamispakett, mis on iga-aastase eelarvemenetluse käigus Euroopa Parlamendile ja nõukogule peamine lähtesumma Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu nõukogu ja Euroopa Komisjoni 16. detsembri 2020. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppe, mis käsitleb eelarvedistsipliini, eelarvealast koostööd ning usaldusväärset finantsjuhtimist, samuti uusi omavahendeid, sealhulgas uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumise tegevuskava¹, punkti 18 tähenduses.

¹ ELT L 433I, 22.12.2020, lk 28.

- (29) Komisjon ja liikmesriigid peaksid tagama antava abi normidele vastavuse, sidususe, järjepidevuse ja vastastikuse täiendavuse, eelkõige korrapäraste konsultatsioonide ja sagedase teabevahetuse kaudu abitsükli eri etappides, sealhulgas kohalikul tasandil. Samuti tuleks astuda samme, mis on vajalikud selleks, et tagada parem koordineerimine ja vastastikune täiendavus teiste abiandjatega, sealhulgas korrapäraste konsultatsioonide abil. Komisjon peaks tagama asjakohase konsulteerimise I lisas loetletud abisaajate asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas asjakohasel juhul kodanikuühiskonna organisatsioonide ning kohalike ja piirkondlike ametiasutustega, samuti nende õigeaegse juurdepääsu asjakohasele teabele, et nad saaksid programmide koostamises ja rakendamises ning seotud seireprotsessides sisukalt kaasa rääkida. Kodanikuühiskonna rolli tuleks tugevdada valitsusasutuste kaudu rakendatavates programmides kui ka liidu abi otsese saajana. Samuti tuleks liidu abiga toetada inimõiguste kaitsjaid.

- (30) Käesoleva määruse alusel toetatavate asjakohaste poliitikavaldkondade eesmärkide saavutamise tegevusprioriteedid tuleks sätestada programmitöö raamistikus, mille komisjon näeb ette ajavahemikuks 2021–2027 kehtestatud liidu mitmeaastase finantsraamistiku kestuseks (edaspidi „IPA programmitöö raamistik“). IPA programmitöö raamistik tuleks luua partnerluses I lisas loetletud abisaajatega kooskõlas üldise poliitikaraamistiku ja põhimõtetega ning käesolevas määruses sätestatud üld- ja erieesmärkidega ning võttes igakülgsest arvesse asjakohaseid riiklikke strateegiaid. IPA programmitöö raamistikus tuleks kindlaks määrata abi andmisega toetatavad valdkonnad, esitades vahendite esialgse jaotuse iga valdkonna kohta, sealhulgas hinnangulised kliimaga seotud kulud.

- (31) Liidu ja I lisas loetletud abisaajate ühistes huvides on suurendada jõupingutusi, mida need abisaajad teevad oma poliitika-, õigus- ja majandussüsteemide reformimiseks eesmärgiga saada liidu liikmeks. Abi peaks põhinema nii tulemuspõhisel lähenemisviisil kui ka õiglase osa põhimõttel, tagades edusammud kõigis I lisas loetletud abisaajariikides. Abi tuleks anda sihtotstarbeliselt ja seda tuleks kohandada nende konkreetsele olukorrale, võttes arvesse edasisi jõupingutusi, mida on vaja käesoleva määruse eesmärkide saavutamiseks. I lisas loetletud abisaajate vajadusi ja suutlikkust tuleks arvesse võtta kooskõlas õiglase osa põhimõttega, et vältida abi ebaproportsionaalselt madalat taset võrreldes teiste abisaajatega. Käesoleva määruse alusel antavat abi tuleks eristada ulatuse ja suuruse alusel, võttes arvesse I lisas loetletud abisaajate tegevuse tulemuslikkust, eelkõige pühendumist reformidele ja nende rakendamisel tehtud edusamme, eriti õigusriigi ja põhiõiguste, demokraatlike institutsioonide ja avaliku halduse reformi, majandusarengu ja konkurentsivõime valdkonnas.

- (32) Kui asjakohaste näitajate põhjal on I lisas loetletud abisaajate puhul märgata märkimisväärset tagasiminekut või püsivat edusammude puudumist lähenemisviisiga „põhialused kõigepealt“ hõlmatud valdkondades, tuleks abi ulatust ja suurust vastavalt muuta, ilma et see piiraks nõukogu õigust võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikliga 215 vastu piiravaid meetmeid pärast seda, kui on tehtud otsus majandus- või rahandussuhete osaliseks või täielikuks katkestamiseks või piiramiseks ühe või mitme kolmanda riigiga, ning ilma et see piiraks komisjoni õigust peatada maksed või rahastamislepingute täitmine kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL, Euratom) 2018/1046¹ (edaspidi „finantsmäärus“). Tuleks pöörata piisavalt tähelepanu sellele, kas abisaajad järgivad ÜRO põhikirja ja rahvusvahelise õiguse põhimõtteid.
- (33) Komisjon peaks igal aastal hindama IPA programmitöö raamistiku rakendamist, kirjeldades, kuidas on rakendatud tulemuspõhist lähenemisviisi ja õiglase osa põhimõtet. Selle hindamise raames tuleks samuti anda ülevaade olukorrast seoses rahastamise tasemega iga eesmärgi puhul ja iga I lisas loetletud abisaaja puhul. Sellega tuleks samuti võimaldada käesoleva määrusega loodud komiteel saada piisavat teavet ja abistada komisjoni.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrus (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012 (ELT L 193, 30.7.2018, lk 1).

- (34) Komisjon peaks tagama, et kasutusele on võetud selged seire- ja hindamismehhanismid, et tagada liidu eelarve täitmisel tõhus vastutus ja läbipaistvus ning käesoleva määruse eesmärkide saavutamiseks tehtavate edusammude tõhus hindamine. Kui see on võimalik ja asjakohane, tuleks liidu tegevuse tulemuste jälgimiseks ja hindamiseks kasutada eelnevalt kindlaks määratud läbipaistvaid, riigipõhiseid ja mõõdetavaid näitajaid, mida on kohandatud IPA III eripärale ja eesmärkidele.
- (35) Üleminek ühinemiseelsete rahaliste vahendite komisjonipoolselt eelarve otseselt täitmiselt abisaajate poolsele eelarve kaudsele täitmisele peaks olema järkjärguline ning vastama abisaajate sellekohasele suutlikkusele, võttes arvesse hea valitsemistava põhimõtteid. Komisjon peaks võtma liidu finantshuvide kaitse tagamiseks asjakohaseid järelevalvemeetmeid ning suutma vajaduse korral selle ülemineku tagasi pöörata. Abi andmisel tuleks jätkuvalt kasutada struktuure ja vahendeid, mis on oma väärtust ühinemiseelses protsessis tõestanud.

- (36) Liit peaks oma välistegevuse mõju optimeerimiseks püüdma olemasolevaid vahendeid võimalikult tõhusalt kasutada. See tuleks saavutada, tagades sidususe, järjepidevuse ja täiendavuse liidu välistegevuse instrumentidega ning koostoimes liidu muude poliitikameetmete ja programmidega, näiteks teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“, mis loodi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/695¹, „Erasmus+“, mis loodi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/817², „Loov Euroopa“, mis loodi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/818³, Euroopa rohelepe, Õiglase Ülemineku Fond, mis loodi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1056⁴ ja Euroopa ühendamise rahastu, mis loodi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1153⁵, mis hõlmab asjakohasel juhul sidusust ja täiendavust makromajandusliku finantsabiga.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/695, millega luuakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Euroopa horisont“ ja kehtestatakse selle osalemis- ja levitamismeetmed ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1290/2013 ja (EL) nr 1291/2013 (ELT L 170, 12.5.2021, lk 1).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2021. aasta määrus (EL) 2021/817, millega luuakse liidu haridus- ja koolitus-, noorte- ning spordiprogramm „Erasmus+“ ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1288/2013 (ELT L 189, 28.5.2021, lk 1).

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2021. aasta määrus (EL) 2021/818, millega luuakse programm „Loov Euroopa“ (2021–2027) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1295/2013 (ELT L 189, 28.5.2021, lk 34).

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1056, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond (ELT L 231, 30.6.2021, lk 1).

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1153, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1316/2013 ja (EL) nr 283/2014 (ELT L 249, 14.7.2021, lk 38).

- (37) Ühise eesmärgi saavutamiseks rakendatavate kombineeritud sekkumiste võimalikult suure mõju huvides peaks olema võimalik IPA III-st panustada muude programmide raames rakendatavatesse meetmetesse, tingimusel et need ei kata samu kulusid.
- (38) Liidu rahalisi vahendeid IPA III-st tuleks kasutada programmi „Erasmus+“ rahvusvahelisest mõõtmest tulenevate meetmete rahastamiseks ja need meetmed tuleks rakendada määruse (EL) 2021/817 kohaselt.
- (39) Käesoleva määruse suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt ELi toimimise lepingu artikli 322 alusel vastu võetud horisontaalseid finantsreegleid. Nimetatud reeglid on sätestatud finantsmääruses ning nendega määratakse eelkõige kindlaks kord, mille kohaselt eelarvet koostatakse ja täidetakse toetuste, auhindade, hangete, ja eelarve kaudse täitmise kaudu ning nähakse ette finantsjuhtimises osalejate vastutuse kontroll. ELi toimimise lepingu artikli 322 alusel vastu võetud reeglid hõlmavad ka üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks.
- (40) Kuna demokraatia, inimõiguste ja õigusriigi austamine on usaldusväärse finantsjuhtimise ja tulemusliku liidu rahastamise alus, nagu on osutatud finantsmääruses, võiks abi peatada, kui demokraatia, inimõiguste või õigusriigi olukord I lisas loetletud abisaaja riigis halveneb.

- (41) Käesoleva määrusega ette nähtud rahastamisliikide ja eelarve täitmise viiside valikul tuleks lähtuda nende võimest saavutada meetmete erieesmärgid ja tulemusi, võttes eelkõige arvesse kontrollidega seotud kulusid, halduskoormust ja eeldatavat nõuete täitmata jätmisega seotud riski. Sealhulgas tuleks kaaluda kindlasummalisi makseid, kindlamääralisi makseid ja ühikuhindu, samuti kuludega sidumata rahalisi vahendeid, millele on osutatud finantsmääruse artikli 125 lõikes 1.
- (42) Liit peaks oma välistegevuse rakendamisel jätkama ühiseeskirjade kohaldamist. Liidu välistegevuse instrumentide rakendamise reeglid ja menetlused sätestatakse määruses (EL) 2021/947. Konkreetsete olukordadega tegelemiseks, eelkõige piiriülese koostöö ning põllumajanduse ja maaelu arengu poliitika valdkondades tuleks kehtestada üksikasjalikud lisasätted.

- (43) Välistegevusi viiakse tihti ellu väga ebastabiilses keskkonnas, kus on vaja pidevalt ja kiirelt reageerida liidu partnerite vajaduste muutumisele ning üleilmsetele probleemidele, mis on seotud näiteks inimõiguste, demokraatia ja hea valitsemistava, julgeoleku ja stabiilsuse, kliimamuutuste ja keskkonna, ebaseadusliku rände ja sundrändega, ning nende algpõhjustele. Prognoositavuse põhimõtte ühitamine vajadusega kiirelt reageerida uutele vajadustele tähendab seega programmide rahalise rakendamise kohandamist. Selleks et suurendada liidu suutlikkust reageerida ettenägematutele vajadustele ja järgida samas põhimõtet, et liidu eelarve kinnitatakse iga-aastaselt, tuleks käesolevas määruses säilitada finantsmääruses muude poliitikameetmete puhul lubatud paindlikkus, nimelt ülekandmine ühest perioodist teise ja lubatud vahendite ümberpaigutamine, järgides samal ajal käesolevas määruses sätestatud sihte ja eesmärgi. See tagab liidu vahendite tõhusa kasutamise nii liidu kodanike kui ka I lisas loetletud abisaajate jaoks ning maksimeerib seega liidu välistegevuses sekkumisteks kättesaadavaid liidu vahendeid.

- (44) Määrusega (EL) 2021/947 loodud uus Euroopa Kestliku Arengu Fond+ (edaspidi „EFSD+“), mis toimib eelmise fondi eeskujul ühtse rahastamispaketina, millega üleilmselt pakkuda toetuste, eelarvetagatiste ja muude rahastamisvahendite vormis rahastamissuutlikkust, sealhulgas I lisas loetletud abisaajatele. Käesoleva määruse alusel elluviidavate Lääne-Balkanit käsitlevate EFSD+ toimingute juhtimine tuleks ka edaspidi tagada Lääne-Balkani investeerimisraamistikuga. Lääne-Balkani investeerimisraamistiku juhtkomiteesse kuuluvad I lisas loetletud Lääne-Balkani abisaajad, Lääne-Balkani riikide ühisfondi toetajad, asjaomased finantseerimisasutused ja asjakohasel juhul asjaomased piirkondlikud organisatsioonid. Lääne-Balkanit hõlmavate EFSD+ toimingute strateeginõukogu peaks ka edaspidi olema kaasav.
- (45) Välistegevuse tagatisega, mis loodi määrusega (EL) 2021/947, toetatakse EFSD+ meetmeid ja IPA III-st tuleks panustada I lisas loetletud abisaajate huvides tehtavate toimingute jaoks vajaliku eraldise moodustamise, sealhulgas makromajandusliku finantsabi laenudest tulenevad eraldised ja kohustused.

- (46) Piiriülese koostöö programmide rakendamisel on oluline tagada sidusus välistegevuse programmide ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1059¹ kohase raamistikuga. Käesoleva määrusega tuleks kehtestada konkreetsed kaasrahastamise sätted.
- (47) Käesolevas määruses osutatud iga-aastased või mitmeaastased tegevuskavad või meetmed on tööprogrammid finantsmääruse tähenduses. Iga-aastaste või mitmeaastaste tegevuskavadega on mitmesugused meetmed koondatud ühte dokumenti.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1059, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondist ja välistegevuse rahastutest toetatava Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi (Interreg) erisätteid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 94).

- (48) Finantsmääruse, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 883/2013¹ ning nõukogu määruste (EÜ, Euratom) nr 2988/95,² (Euratom, EÜ) nr 2185/96³ ja (EL) 2017/1939⁴ kohaselt tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, sealhulgas meetmetega, mis hõlmavad õigusnormide rikkumise, sealhulgas kelmuste ja pettuste ärahoidmist, avastamist, kõrvaldamist ja uurimist, kaotatud, alusetult makstud või ebaõigesti kasutatud summade sissenõudmist ning asjakohasel juhul halduskaristuste kehtestamist. Eelkõige on Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) vastavalt määrustele (Euratom, EÜ) nr 2185/96 ja (EL, Euratom) nr 883/2013 õigus korraldada haldusjuurdlusi, sealhulgas kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi, et teha kindlaks, kas on esinenud kelmust, pettust, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999 (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1).

² Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1).

³ Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2).

⁴ Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1).

Euroopa Prokuratuuril on määruse (EL) 2017/1939 kohaselt õigus uurida liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2017/1371¹, ja esitada süüdistusi. Vastavalt finantsmäärusele peab iga isik või üksus, kes saab liidu vahendeid, tegema liidu finantshuvide kaitsel igakülgset koostööd, andma komisjonile, OLAFile, kontrollikoja ja tõhustatud koostöös osalevate liikmesriikide puhul kooskõlas määrusega (EL) 2017/1939 Euroopa Prokuratuurile vajalikud õigused ja nõutava juurdepääsu ning tagama, et kolmandad isikud, kes on kaasatud liidu vahendite haldamisse, annavad samaväärsed õigused. I lisa loetletud abisaajad peaksid samuti andma komisjonile viivitamata teada õigusnormide rikkumisest, sealhulgas kelmustest või pettustest, mille kohta on olemas esmakordne halduslik või kohtulik tuvastamine, ja hoidma teda kursis haldus- ja kohtumenetluste edenemisega. Et viia selline aruandlus vastavusse liikmesriikide hea tavaga, peaks see olema elektrooniline, kasutades komisjoni loodud rikkumisjuhtumite haldamise süsteemi.

- (49) Käesoleva määruse alusel antavat abi tuleks rakendada läbipaistval, vastutustundlikul ja apoliitilisel viisil. Komisjon peaks seda tähelepanelikult seirama, sealhulgas kohalikul tasandil.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT L 198, 28.7.2017, lk 29).

- (50) Teavitustegevus soodustab demokraatlikku arutelu, tugevdab institutsioonilist kontrolli ja järelevalvet liidu rahastamise üle ning aitab kaasa liidu usaldusväärsuse suurendamisele. Liit ja liidu rahaliste vahendite saajad peaksid suurendama liidu meetmete nähtavust ning peaksid esitama asjakohaselt teavet liidu toetuse lisaväärtuse kohta. Sellega seoses ja finantsmääruse kohaselt peaksid liidu rahaliste vahendite saajatega sõlmitud lepingud sisaldama asjakohase nähtavuse tagamise kohustusi ning kui neid kohustusi ei täideta, peaks komisjon toimima asjakohaselt ja aegsasti.
- (51) Selleks et võtta arvesse laienemispoliitika raamistiku muutusi või I lisas loetletud abisaajate osas toimunud olulisi muutusi, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu õigusakte II ja III lisas loetletud abi temaatiliste prioriteetide kohandamiseks ja ajakohastamiseks ning õigus võtta vastu delegeeritud õigusakt käesoleva määruse täiendamiseks, sätestades abi jaoks teatavad erieesmärgid ja temaatilised prioriteedid. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppes¹ sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

¹ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

- (52) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, eelkõige I lisas loetletud abisaajatega eelarve kaudse täitmise eritingimuste ja -struktuuride ning maaelu arenguabi rakendamise kohta, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011¹. Käesoleva määruse rakendamiseks ühetaoliste tingimuste kehtestamisel tuleks arvesse võtta ühinemiseelse abi haldamisel ja rakendamisel saadud varasemaid kogemusi. Neid ühtseid tingimusi tuleks muuta, kui see on arengutest lähtuvalt vajalik.
- (53) Käesoleva määruse alusel loodud komiteel peaks olema pädevus ka nõukogu määruse (EÜ) nr 1085/2006² ja määruse (EL) nr 231/2014 kohaste õigusaktide ja kohustuste ning nõukogu määruse (EÜ) nr 389/2006³ artikli 3 rakendamise osas.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

² Nõukogu 17. juuli 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1085/2006, millega luuakse ühinemiseelse abi rahastamisvahend (IPA) (ELT L 210, 31.7.2006, lk 82).

³ Nõukogu 27. veebruari 2006. aasta määrus (EÜ) nr 389/2006, millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose turgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks ja millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2667/2000 Euroopa Ülesehitusameti kohta (ELT L 65, 7.3.2006, lk 5).

- (54) Kuna käesoleva määruse eesmäärke ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid meetmete ulatuse tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas ELi lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (55) Selleks et tagada asjaomases poliitikavaldkonnas toetuse andmise järjepidevus ja võimaldada rakendamise alustamist mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 algusest, peaks käesolev määrus jõustuma võimalikult kiiresti ja seda tuleks kohaldada tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2021,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I peatükk

Üldsätted

Artikkel 1

Reguleerimisese

Käesoleva määrusega luuakse ühinemiseelse abi instrument (edaspidi „IPA III“) mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 kehtivusajaks.

Sätetatakse IPA III eesmärgid, eelarve aastateks 2021–2027, liidu abi vormid ja sellise abistamise reeglid.

Artikkel 2

Mõiste

Käesoleva määruses kasutatakse järgmist mõistet: „piiriülene koostöö“ – koostöö

- a) liikmesriikide ja käesoleva määruse I lisas loetletud abisaajate vahel, nagu on osutatud määruse (EL) 2021/1059 artikli 3 lõike 1 punktis b;
- b) kahe või enama käesoleva määruse I lisas loetletud abisaaja vahel või

- c) käesoleva määruse I lisas loetletud abisaajate ning määruse (EL) 2021/947 I lisas loetletud riikide ja territooriumide vahel.

Artikkel 3

IPA III eesmärgid

1. IPA III üldeesmärk on toetada I lisas loetletud abisaajaid selliste poliitiliste, institutsiooniliste, õigus-, haldus-, sotsiaal- ja majandusreformide vastuvõtmisel ja rakendamisel mida neilt nõutakse liidu väärtustega kooskõla saavutamiseks ning oma õigusnormide järk-järgult vastavusse viimiseks liidu normide, standardite, poliitika ja tavadega (*acquis*), pidades silmas tulevast liidu liikmesust, aidates seeläbi kaasa vastastikusele stabiilsusele, julgeolekule, rahule ja heaolule.
2. IPA III erieesmärgid on järgmised:
 - a) tugevdada õigusriiki, demokraatiat ning inimõiguste ja põhivabaduste austamist, muu hulgas sõltumatu kohtusüsteemi, tugevdatud julgeoleku ning korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse, rahvusvahelise õiguse järgimise, meediavabaduse ja akadeemilise vabaduse ning kodanikuühiskonna tegutsemist soodustava keskkonna edendamise kaudu; soodustada mittediskrimineerimist ja sallivust; tagada vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine ja soolise võrdõiguslikkuse edendamine ning parandada rände haldamist, sealhulgas piirihaldust, ning võidelda ebaseadusliku rände vastu ja tegeleda sundrände probleemiga;

- b) tugevdada avaliku halduse tulemuslikkust ning toetada läbipaistvust, struktuurireforme ja head valitsemistava kõikidel tasanditel, sealhulgas riigihangete ja riigiabi valdkonnas;
- c) kujundada I lisas loetletud abisaajate norme, standardeid, poliitikat ja tavaid kooskõlas liidu omadega ning tugevdada piirkondlikku koostööd, leppimist ja heanaaberlikke suhteid, samuti inimestevahelisi kontakte ja strateegilist kommunikatsiooni;
- d) tugevdada majanduslikku ja sotsiaalset arengut ja ühtekuuluvust, pöörates erilist tähelepanu noortele, sealhulgas kvaliteetse haridus- ja tööhõivepoliitika kaudu ja toetades investeeringuid ja erasektori arengut, eelkõige väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid (VKEd), ning põllumajandust ja maaelu arengut;
- e) tugevdada keskkonnakaitset, suurendada vastupanuvõimet kliimamuutustele, kiirendada üleminekut vähese CO₂ heitega majandusele, edendada digitaalmajandust ja -ühiskonda ning tugevdada kestlikku ühenduvust selle kõigis mõõtmes;
- f) toetada territoriaalset ühtekuuluvust ja piiriülest koostööd üle mere- ja maismaapiiride, sealhulgas riikide- ja piirkondadevahelist koostööd.

3. Kooskõlas erieesmärkidega võib abi anda asjakohasel juhul järgmiste temaatilise prioriteetide käsitlemiseks:
- a) õigusriigi tagamiseks ja demokraatlike institutsioonide täiendavaks tugevdamiseks vajalike institutsioonide loomine ja nende korrapärase toimimise edendamine varasest etapist alates;
 - b) suutlikkuse suurendamine rändealaste väljakutsetega tegelemiseks piirkondlikul ja rahvusvahelisel tasandil;
 - c) strateegilise kommunikatsiooni alase suutlikkuse suurendamine, sealhulgas üldsuse parem teavitamine reformidest, mida on vaja liidu liikmeks saamise kriteeriumide täitmiseks;
 - d) hea valitsemistava tõhustamine ja avaliku halduse reformimine kooskõlas avaliku halduse põhimõtetega;
 - e) eelarve- ja majandusjuhtimise tugevdamine;
 - f) heanaaberlike suhete, piirkondliku stabiilsuse ja vastastikuse koostöö kõigi aspektide tugevdamine;
 - g) liidu ja selle partnerite suutlikkuse suurendamine konfliktide ennetamiseks, rahu kindlustamiseks ning kriisieelsete ja -järgsete vajadustega tegelemiseks;

- h) kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkuse, sõltumatuse ja pluralismi tugevdamine;
- i) abisaajate õigusnormide, standardite, poliitika ja tavade liidu omadega ühtlustamise edendamine;
- j) soolise võrdõiguslikkuse ning naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamise edendamine;
- k) kvaliteetsele haridusele, koolitusele ja elukestvale õppele kõikidel tasanditel juurdepääsu parandamine ning kultuuri- ja loomesektori ning spordi toetamine;
- l) kvaliteetsete töökohtade osakaalu ja tööturule juurdepääsu edendamine;
- m) sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse vastu võitlemine;
- n) aruka, säästva, kaasava ja turvalise transpordi edendamine ja tähtsate võrgutaristute kitsaskohtade kõrvaldamine ning energiajulgeoleku ja energiavarustuse mitmekesistamise tõhustamine;
- o) erasektori tegevuskeskkonna ja ettevõtete, eelkõige VKEde konkurentsivõime parandamine;
- p) digitehnoloogiatele ja -teenustele juurdepääsu parandamine ning teadustegevuse, tehnoloogiaarenduse ja innovatsiooni edendamine;
- q) toiduga ja veega kindlustatuse ning toidu ja vee ohutuse toetamine;

- r) keskkonna kaitsmine ja keskkonna kvaliteedi parandamine;
 - s) koostöö tegemine I lisas loetletud abisaajatega tuumaenergia rahuotstarbelisel kasutamisel tervise, põllumajanduse ja toiduohutuse valdkonnas;
 - t) põllumajandus- ja toidutootmissektori ning kalandussektori suutlikkuse suurendamine konkurentsivõime ja turujõududega toimetulekuks.
4. Eesmärgiga edendada heanaaberlikke suhteid, toetada liidu integratsiooniprotsessi ja soodustada sotsiaal-majanduslikku arengut, võidakse I lisas loetletud abisaajate vaheliseks piiriüleseks koostööks ette nähtud abi anda asjakohasel juhul järgmiste temaatiliste prioriteetide käsitlemiseks:
- a) piiriülese tööhõive, tööjõu liikuvuse ning sotsiaalse ja kultuurilise kaasatuse edendamine;
 - b) keskkonnakaitse ning kliimamuutustega kohanemise ja kliimamuutuse mõjude leevendamise edendamine ning riskide ennetamine ja juhtimine;
 - c) säästva transpordi edendamine ja avalike taristute parandamine;
 - d) digitaalmajanduse ja -ühiskonna edendamine;
 - e) turismi soodustamine ning kultuuri- ja looduspärandi säilitamine ja edendamine;
 - f) investeerimine noortesse, sporti, haridusse ja oskustesse;

- g) kohaliku ja piirkondliku valitsemise edendamine;
- h) piiriüleste algatuste edendamine lepitamise ja üleminekuperioodi õigusemõistmise soodustamiseks;
- i) konkurentsivõime, ettevõtluskeskkonna tõhustamine ning VKEde, kaubanduse ja investeeringute arendamine;
- j) teadustöö, tehnoloogiaarengu, innovatsiooni ja digitehnoloogiate soodustamine.

- 5. I lisas loetletud abisaajate vajadustele ja suutlikkusele vastava abi andmise temaatilised prioriteedid on üksikasjalikumalt esitatud II lisas. I lisas loetletud abisaajate vahelise piiriülese koostöö temaatilised prioriteedid on üksikasjalikumalt esitatud III lisas. Iga temaatiline prioriteet võib aidata saavutada rohkem kui ühte erieesmärki.
- 6. Komisjonil on artiklite 14 ja 15 kohaselt õigus võtta enne IPA programmitöö raamistiku vastuvõtmist vastu delegeeritud õigusakt käesoleva määruse täiendamiseks, sätestades antava abi jaoks teatavad erieesmärgid ja temaatilised prioriteedid, mis on seotud lõike 3 punktides a–m ja punktis r ning lõike 4 punktides a–j osutatud teemadega.

Artikkel 4

Eelarve

1. IPA III rakendamise rahastamispakett aastatel 2021–2027 on 14 162 000 000 eurot jooksevhindades.
2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud summat võib kasutada IPA III rakendamise tugimeetmete rahastamiseks, näiteks ettevalmistus-, seire-, kontrolli-, auditeerimis- ja hindamistoiminguteks, sealhulgas ettevõtte infotehnoloogiasüsteemide puhul, kooskõlas määruse (EL) 2021/947 artikliga 24.

Artikkel 5

Ristkasutuse sätted

1. Käesoleva määruse rakendamisel tuleb tagada kooskõla, sünergiad ja vastastikused täiendavused muude liidu välistegevuse valdkondade ja asjakohaste liidu poliitikameetmete ja programmidega, ning poliitikavaldkondade arengusidusus.
2. Määrust (EL) 2021/947 kohaldatakse käesoleva määruse alusel rakendatavate tegevuste suhtes, kui sellele osutatakse käesolevas määruses.

3. IPA III-st toetatakse meetmeid, mida rakendatakse ja hallatakse vastavalt määrusele (EL) 2021/817. Nimetatud rahaliste vahendite kasutamise suhtes kohaldatakse määrust (EL) 2021/817. Selleks võetakse IPA III toetust arvesse ühtses programmitöö dokumendis, millele on osutatud määruse (EL) 2021/947 artikli 13 lõikes 6 ning mis võetakse vastu kõnealuses määruses sätestatud korras. Kõnealune programmitöö dokument sisaldab määruse (EL) 2021/817 alusel kehtestatud meetmete eraldatavat esialgset miinimumsummat.

4. Käesoleva määruse alusel võib abi anda sellist liiki meetmetele, mis on ette nähtud Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi, mille erieesmärgid ja toetuse kohaldamisala on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/1058¹, Euroopa Sotsiaalfond+, mis loodi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1057² ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi, mis luuakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega, millega kehtestatakse reeglid, mis käsitlevad toetust liikmesriikide koostatavatele Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavadele (ÜPP strateegiakavad), ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (edaspidi „ÜPP strateegiakavade määrus“), alusel.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi (ELT L 231, 30.06.2021, lk 60).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.06.2021, lk 21).

5. Euroopa Regionaalarengu Fondist toetatakse I lisas loetletud abisaajate ja ühe või mitme liikmesriigi vaheliseks piiriüleseks koostööks loodud programme või meetmeid. Komisjon võtab programmid ja meetmed vastu kooskõlas käesoleva määruse artikli 17 lõikega 3. Määruse (EL) 2021/1059 artikli 10 lõikes 3 osutatud IPA III piiriülesele koostööle antava toetuse suurus määratakse kindlaks nimetatud artikli kohaselt. IPA III piiriülese koostöö programme hallatakse kooskõlas määrusega (EL) 2021/1059.
6. IPA III-st võib toetada riikide- ja piirkondadevahelise koostöö programme või meetmeid, mis kehtestatakse ja mida rakendatakse määruse (EL) 2021/1059 alusel, võttes arvesse makropiirkondlikke või mereala strateegiaid, kui see on kohaldatav, ning milles käesoleva määruse I lisas loetletud abisaajad osalevad.

Kui riikide- ja piirkondadevahelise koostöö programme või meetmeid toetatakse ka naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendist, tehakse eelmakseid vastavalt määruse (EL) 2021/947 artikli 22 lõikele 5.

7. Kui see on asjakohane, võib kooskõlas artikliga 9 käesoleva määruse alusel kehtestatud meetmete jaoks toetust saada muudest liidu programmide, tingimusel et neist toetustest ei kaeta samu kulusid. Käesoleva määruse alusel võib toetada ka muude liidu programmide alusel kehtestatud meetmeid, tingimusel et neist toetustest ei kaeta samu kulusid. Sellisel juhul määratakse kõnealuseid meetmeid käsitlevas tööprogrammis kindlaks, milliseid reegleid kohaldatakse.
8. Komisjon võib asjakohaselt põhjendatud juhul ning liidu rahastamise sidususe ja tulemuslikkuse tagamiseks või piirkondliku koostöö soodustamiseks otsustada laiendada artikli 9 lõikes 1 osutatud tegevuskavade ja meetmete rahastamiskõlblikkust nendele riikidele, territooriumidele või piirkondadele, mis vastasel korral ei oleks rahastamiskõlblikud vastavalt artikli 3 lõikele 1, kui rakendatav tegevuskava või meede on üleilmset, piirkondlikku või piiriülest laadi.

II peatükk

Strateegiline planeerimine

Artikkel 6

Poliitikaraamistik ja üldpõhimõtted

1. Käesoleva määruse rakendamise üldise poliitikaraamistiku moodustavad Euroopa Ülemkogu ja nõukogu määratletud laienemispoliitika raamistik, kokkulepped, millega luuakse õiguslikult siduvad suhted I lisas loetletud abisaajatega, samuti Euroopa Parlamendi resolutsioonid, komisjoni teatised ja komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ühisteatised. Komisjon tagab käesoleva määruse kohase abi ja laienemispoliitika raamistiku vahelise sidususe.
2. IPA III kohaste programmide ja meetmetega, millega püütakse saavutada artikli 3 lõikes 2 osutatud erieesmärgid, süvalaiendatakse horisontaalsete prioriteetidena kliimamuutusi, keskkonnakaitset, inimõigusi ja soolist võrdõiguslikkust, et edendada integreeritud meetmeid, millega luuakse kaasnevaid hüvesid ja täita mitut eesmärki sidusal viisil. Kui see on kohaldatav, käsitletakse programmide ja meetmetega seoseid kestliku arengu eesmärkide vahel, sealhulgas rahumeelsete ja kaasavate ühiskondade edendamise ning vaesuse vähendamise eesmärgid.

3. Komisjon aitab koostöös liikmesriikidega täita liidu võetud kohustusi suurendada läbipaistvust ja vastutust abi andmisel, sealhulgas teeb komisjon veebipõhiste andmebaaside kaudu kättesaadavaks teabe abi suuruse ja eraldamise kohta, ning tagab, et andmed on võrreldavad, neile on lihtne juurde pääseda ning neid on lihtne jagada ja avaldada.
4. Komisjon ja liikmesriigid teevad koostööd sidususe tagamiseks ja püüavad vältida kattumist käesoleva määruse alusel antava abi ning muu liidu, liikmesriikide ja Euroopa Investeerimispanka antava abi vahel, kooskõlas välisabi valdkonnas tegevuse koordineerimise tugevdamiseks kehtestatud põhimõtetega, sealhulgas liikmesriikidega kohalikul tasandil toimuva koordineerimise kaudu, ning poliitikate ja menetluste ühtlustamiseks kehtestatud põhimõtete, eelkõige arengu tõhusust käsitlevate rahvusvaheliste põhimõtete kaudu. Selline koordineerimine hõlmab korrapärast ja õigeaegset konsulteerimist, sagedast teabevahetust abi andmise tsükli erinevates etappides, abi koordineerimiseks kaasavate kohtumiste korraldamist, sealhulgas kohalikul tasandil, ning see on liidu ja liikmesriikide programmitöö protsessi oluline osa.

5. Kooskõlas kaasava partnerluse põhimõttega tagab komisjon asjakohasel juhul asjakohase konsulteerimise I lisas loetletud abisaajate asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioonidega ja kohalike ja piirkondlike ametiasutustega, samuti nende õigeaegse juurdepääsu asjakohasele teabele, et nad saaksid programmide koostamises ja rakendamises ja seotud seireprotsessides sisukalt kaasa rääkida. Komisjon soodustab koordineerimist asjaomaste sidusrühmade vahel.

Asjakohasel juhul suurendatakse kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkust, sealhulgas nende kui otseste abisaajate suutlikkust.

6. Samuti töötab komisjon koos liikmesriikidega selle nimel, et tagada koordineerimine ning vastastikune täiendavus mitmepoolsete ja piirkondlike organisatsioonide ja üksustega, näiteks rahvusvaheliste organisatsioonide ja finantseerimisasutustega, ning ametite ja liiduväliste abiandjatega.

III peatükk

Rakendamine

Artikkel 7

IPA programmitöö raamistik

1. Käesoleva määruse alusel antav abi põhineb IPA programmitöö raamistikul artikli 3 lõikes 2 osutatud erieesmärkide ja artikli 3 lõikes 3 osutatud ning II ja III lisas täiendavalt esitatud temaatiliste prioriteetide saavutamiseks. Komisjon kehtestab IPA programmitöö raamistiku mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 kestuseks.
2. Euroopa Parlament ja nõukogu kinnitavad iga-aastased eraldised vastavalt mitmeaastases finantsraamistikus 2021–2027 sätestatud piirmääradele.
3. IPA programmitöö raamistik töötatakse välja kooskõlas artiklis 6 sätestatud poliitikaraamistiku ja üldpõhimõtetega ning selles võetakse asjakohaselt arvesse asjakohaseid riiklikke strateegiaid ja valdkondlikke poliitikameetmeid.
4. IPA programmitöö raamistik sisaldab liidu vahendite esialgset jaotust teemavaldkondade kaupa vastavalt artikli 3 lõikes 2 osutatud erieesmärkidele, kusjuures summad on asjakohasel juhul esitatud aastate kaupa, ilma et see piiraks võimalust erinevate erieesmärkide saavutamiseks antavat abi kombineerida.

5. IPA programmitöö raamistik sisaldab näitajaid, mille alusel hinnata edusamme seoses artikli 3 lõikes 2 osutatud erieesmärkide saavutamise. Need näitajad on kooskõlas IV lisas osutatud tulemuslikkuse põhinäitajatega.
6. Komisjon viib läbi iga-aastase hindamise IPA programmitöö raamistiku rakendamise kohta, võttes arvesse artiklis 6 osutatud poliitikaraamistiku arengut ja tuginedes käesoleva artikli lõikes 5 osutatud näitajatele. Kõnealune hinnang sisaldab ka ülevaadet I lisas loetletud abisaajate jaoks ette nähtud ja kavandatud eraldiste olukorrast ning sellest, kuidas on järgitud artiklis 8 osutatud tulemuspõhist lähenemisviisi ja õiglase osa põhimõtet. Komisjon esitab kõnealuse hinnangu artiklis 17 osutatud komiteele.
7. Asjakohasel juhul võib komisjon teha ettepaneku lõikes 6 osutatud iga-aastase hinnangu alusel IPA programmitöö raamistiku muutmiseks. Lisaks võib komisjon läbi vaadata IPA programmitöö raamistiku pärast määruse (EL) 2021/947 artiklis 42 osutatud vahehindamist ning asjakohasel juhul seda muuta. IPA programmitöö raamistikku muudetakse lõikes 8 osutatud menetluse kohaselt.
8. Ilma et see piiraks lõike 9 kohaldamist, võtab komisjon IPA programmitöö raamistiku vastu rakendusaktiga. Nimetatud rakendusakt võetakse vastu kooskõlas artikli 17 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega.

9. Komisjon võtab vastu programmitöö raamistiku liikmesriikidega tehtava piiriülese koostöö kohta kooskõlas artikli 17 lõikega 3.

Artikkel 8

Abi andmine abisaajatele, tulemuslikkuse hindamine ja õiglase osa põhimõte

1. Käesoleva määruse alusel antav abi põhineb nii tulemuspõhisel lähenemisviisil kui ka õiglase osa põhimõttel, nagu on sätestatud lõigetes 2, 3 ja 4.
2. Abi eesmärk on tagada edusammud kõigis I lisas loetletud abisaajariikide puhul ning abi antakse sihtotstarbeliselt ja seda kohandatakse olenevalt nende konkreetsele olukorrale, võttes arvesse edasisi jõupingutusi, mida on vaja käesoleva määruse eesmärkide saavutamiseks. Nende abisaajate vajadusi ja suutlikkust võetakse arvesse kooskõlas õiglase osa põhimõttega, et vältida ebaproportsionaalselt madalat abi taset võrreldes teiste abisaajatega.
3. Abi eristatakse ulatuse ja suuruse alusel, võttes arvesse I lisas loetletud abisaajate tegevuse tulemuslikkust, eelkõige pühendumist reformidele ja nende rakendamisel tehtud edusamme, samuti vastavalt abisaajate vajadustele.
4. I lisas loetletud abisaajate tegevuse tulemuslikkuse hindamisel ja antava abi üle otsustamisel pööratakse erilist tähelepanu jõupingutustele, mida on tehtud õigusriigi ja põhiõiguste, demokraatlike institutsioonide ja avaliku halduse reformi ning majandusarengu ja konkurentsivõime valdkondades.

5. Kui artikli 7 lõikes 5 osutatud näitajate põhjal tehakse I lisa loetletud abisaaja puhul kindlaks märkimisväärne tagasimineku või püsiv edusammude puudumine käesoleva artikli lõikes 4 osutatud valdkondades, muudetakse abi ulatust ja suurust sellele vastavalt koostöös lõikega 6, sealhulgas vähendades rahalisi vahendeid proportsionaalselt ja suunates neid ümber, seadmata seejuures ohtu toetuse andmist meetmetele, mille eesmärk on parandada põhiõiguste austamist, demokraatiat ja õigusriiki, sealhulgas toetus kodanikuühiskonnale ja asjakohasel juhul kohalike asutustega tehtavale koostööle. Edusammude taastamise korral muudetakse abi sellele vastavalt koostöös lõikega 6, et neid jõupingutusi täiendavalt toetada.
6. Abi andmine I lisa loetletud abisaajatele otsustatakse artiklis 9 osutatud meetmete raamistikus.

Artikkel 9

Rakendusmeetmed ja -meetodid

1. Käesoleva määruse alusel antavat abi rakendatakse eelarve otsese või kaudse täitmise korras, koostöös finantsmäärusega, määruse (EL) 2021/947 II jaotise III peatükis osutatud aastaste või mitmeaastaste tegevuskavade ja meetmete kaudu. Komisjon võtab tegevuskavad ja meetmed vastu rakendusaktidega. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu koostöös artikli 17 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega. Käesoleva määruse suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2021/947 II jaotise III peatükki, välja arvatud nimetatud määruse artikli 28 lõiget 1.

2. Üleminek eelarve otseselt täitmiselt komisjoni poolt eelarve kaudsele täitmisele I lisas loetletud abisaajate poolt peab olema järkjärguline ning vastama abisaajate sellekohasele suutlikkusele ning selle puhul tuleb võtta arvesse hea valitsemistava põhimõtteid. Komisjon võtab asjakohasel juhul liidu finantshuvide kaitse tagamiseks asjakohaseid järelevalvemeetmeid. Kui I lisas loetletud abisaaja ei täida finantsmääruses sätestatud asjakohaseid kohustusi, põhimõtteid, eesmäärke ja reegleid, võib komisjon nimetatud ülemineku tagasi pöörata.
3. Euroopa Parlament võib korraldada komisjoniga korrapäraseid arvamuste vahetusi enda abiprogrammide vallas, käsitledes selliseid küsimusi nagu suutlikkuse suurendamine, sealhulgas seonduv vahendustegevus ja dialoog, ning valimiste vaatlemine.
4. Käesoleva määruse kohaseid tegevuskavasid võib vastu võtta kuni seitsmeks aastaks.
5. Eelarvetoetus põhineb ühisel vastutusel ning jagatud pühendumisel demokraatialle, inimõigustele ja õigusriigile ning seda antakse kooskõlas finantsmääruse artikliga 236 ning määruse (EL) 2021/947 artikliga 27. IPA III kohaste meetmetega toetatakse parlamentaarse kontrolli ja auditivõimekuse arendamist ning läbipaistvuse suurendamist ja üldsuse teabele juurdepääsu parandamist.

Artikkel 10
Piiriülene koostöö

1. Esialgselt eraldatakse I lisas loetletud abisaajate ja ELi liikmesriikide vahelistele piiriülese koostöö programmidele kuni 3 % rahastamispaketist, kooskõlas nende vajaduste ja prioriteetidega.
2. Liidu kaasrahastamise määr iga prioriteedi tasandil ei ole rohkem kui 85 % piiriülese koostöö programmi rahastamiskõlblikest kuludest.
3. Liikmesriikidega tehtava piiriülese koostöö eelmaksete tase võib ületada määruse (EL) 2021/1059 artikli 51 lõikes 3 osutatud protsendimäära ja moodustab 50 % programmiga seotud esimesest kolmest eelarvelisest kulukohustusest.
4. Kui piiriülese koostöö programmid lõpetatakse määruse (EL) 2021/1059 artikli 12 kohaselt, võib selliselt lõpetatud programmile käesoleva määruse kohast saadavalolevat toetust kasutada muude käesoleva määruse kohaselt rahastamiskõlblike meetmete rahastamiseks.

IV peatükk

Rahastamiskõlblikkus

Artikkel 11

Rahastamiskõlblikkus IPA III alusel

Osalemine hankemenetluses, toetuste andmise menetluses ja auhinnakonkursil seoses käesoleva määruse alusel rahastatavate meetmetega on avatud rahvusvahelistele ja piirkondlikele organisatsioonidele ning kõigile teistele füüsilistele isikutele, kes on järgmiste riikide kodanikud, või juriidilistele isikutele, kelle tegelik asukoht on järgmistes riikides:

- a) liikmesriigid, käesoleva määruse I lisas loetletud abisaajad, Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalised ja määruse (EL) 2021/947 I lisaga hõlmatud riigid ning
- b) riigid, mille puhul komisjon on kehtestanud vastastikuse juurdepääsu välisabile.

Punkti b kohaldamisel võib anda vastastikuse juurdepääsu vähemalt ühe aasta pikkuseks piiratud ajaks juhul, kui riik tagab võrdsetel tingimustel rahastamiskõlblikkuse liidust ja käesoleva määruse alusel rahastamiskõlblikest riikidest pärit üksustele. Komisjon teeb otsuse vastastikuse juurdepääsu andmise kohta pärast konsulteerimist asjaomase abisaajariigi või asjaomaste abisaajariikidega.

V peatükk

EFSD+ ja eelarvetagatised

Artikkel 12

Rahastamisvahendid ja välistegevuse tagatis

1. Vastavalt määruse (EL) 2021/947 artikli 31 lõikele 7 toetatakse käesoleva määruse I lisas loetletud abisaajaid EFSD+ ja välistegevuse tagatise kaudu. EFSD+ ja välistegevuse tagatise toiminguid rahastatakse käesoleva määruse alusel, nagu on sätestatud *mutatis mutandis* määruse (EL) 2021/947 II jaotise IV peatükis, kui käesoleva artikli erisätted ei näe ette teisiti.
2. Komisjonile annab nõu Lääne-Balkani riikide EFSD+ toimingute haldamise spetsiaalne strateegianõukogu (edaspidi „strateegianõukogu“).
3. Strateegianõukogu nõustab komisjoni EFSD+ raames Lääne-Balkanil tehtavate investeeringute strateegilisel suunamisel ning aitab kaasa nende vastavusse viimisele käesolevas määruses sätestatud juhtpõhimõtete, poliitikaraamistiku ja eesmärkidega.

Strateegianõukogu toetab komisjoni ka Lääne-Balkani üldiste investeerimiseesmärkide kindlaksmääramisel seoses välistegevuse tagatise kasutamisega EFSD+ toimingute toetamiseks ning seirab investeerimissuundade temaatilise kaetuse asjakohasust ja geograafilist mitmekesisust.

4. Strateegianõukogusse kuuluvad komisjoni, kõikide liikmesriikide ja Euroopa Investeerimispanka esindajad.

Euroopa Parlamendil on vaatleja staatus. Strateegianõukogus võivad osaleda ka teised asjaomased sidusrühmad. Strateegianõukogu otsustab iga uue liikme või vaatleja osalemise üle.

Ilma et see piiraks kaaseesistumise erikorra kohaldamist, on strateegianõukogu eesistuja komisjon, kes võtab võimaluse korral arvamusi vastu konsensuse alusel.

Strateegianõukogu koosolekutel osalemine on vabatahtlik.

5. Enne strateegianõukogu esimest koosolekut teeb komisjon ettepaneku strateegianõukogu kodukorra kohta, sealhulgas Lääne-Balkani investeerimisraamistikus osalevate esindajate osalemist, vaatlejate rolli ja kaaseesistujate määramist käsitlevate reeglite kohta.

Strateegianõukogu koosolekute päevakorrad ja protokollid avalikustatakse pärast nende vastuvõtmist.

6. Komisjon esitab strateegianõukogule igal aastal aruande Lääne-Balkanit käsitlevate toimingute rakendamisel tehtud edusammude kohta.

VI peatükk

Seire, aruandlus ja hindamine

Artikkel 13

Seire, audit, hindamine ja liidu finantshuvide kaitse

1. Käesoleva määruse puhul kohaldatakse seire ja aruandlusega seoses *mutatis mutandis* määruse (EL) 2021/947 artiklit 41. Määruse (EL) 2021/947 artikli 41 lõikes 5 osutatud aastaaruanne sisaldab ka teavet kulukohustuste ja maksete kohta instrumentide (IPA, IPA II ja IPA III) kaupa.
2. IPA III rakendamise ja artiklis 3 sätestatud erieesmärkide saavutamisel tehtavate edusammude seireks kasutatavad tulemuslikkuse põhinäitajad loetletakse käesoleva määruse IV lisas.
3. Liikmesriikidega tehtavas piiriüleses koostöös kasutatakse määruse (EL) 2021/1059 artiklis 34 osutatud näitajaid.
4. IPA III abi tulemuste raamistikus arvestatakse lisaks IV lisas loetletud näitajatele iga-aastasele komisjoni teatisele liidu laienemispoliitika kohta lisatud aruandeid ja komisjoni hinnanguid majandusreformi programmide kohta.

5. Lisaks määruse (EL) 2021/947 artikli 41 lõigetes 5 ja 6 osutatud elementidele sisaldab aastaaruanne teavet kulukohustuste kohta käesoleva määruse artiklis 3 osutatud erieesmärkideks.
6. Vahehindamise ja lõpliku hindamisega seoses kohaldatakse *mutatis mutandis* määruse (EL) 2021/947 artiklit 42.
7. Lisaks finantsmääruse artiklile 129, mis käsitleb liidu finantshuvide kaitse tagamist, annavad käesoleva määruse I lisas loetletud abisaajad eelarve kaudse täitmise korral komisjonile viivitamata teada õigusnormide rikkumisest, sealhulgas kelmustest ja pettustest, mis on esmakordselt halduslikult või kohtulikult tuvastatud, ja hoiavad komisjoni kursis selliste õigusnormide rikkumisega seotud haldus- ja kohtumenetluste edenemisega. Nimetatud aruandlus toimub elektrooniliselt, kasutades komisjoni loodud rikkumisjuhtumite haldamise süsteemi.

VII peatükk

Lõppsätted

Artikkel 14

Volituste delegeerimine

Komisjonil on artikli 15 kohaselt õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse II, III ja IV lisa muutmiseks ning õigus võtta vastu delegeeritud õigusakt käesoleva määruse täiendamiseks, et sätestada abi jaoks teatavad erieesmärgid ja temaatilised prioriteedid, nagu on osutatud artikli 3 lõikes 6.

Artikkel 15

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. Komisjonile antakse artiklis 14 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse kehtivusajaks.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artiklis 14 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.
5. Artikli 14 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 16

Täiendavate rakendusnormide vastuvõtmine

Erinormid, millega kehtestatakse käesoleva määruse rakendamise ühetaolised tingimused, eelkõige ühinemiseks ettevalmistumiseks loodavate struktuuride ja maaelu arenguabi kohta, võtab vastu komisjon artikli 17 lõikes 3 osutatud kontrollimenetluse kohaselt.

Artikkel 17
Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab ühinemiseelse abi instrumendi komitee (edaspidi „IPA III komitee“). Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.
2. IPA III komitee abistab komisjoni artiklis 3 osutatud eesmärkide täitmisel, pidades silmas iga-aastast hinnangut, mille komisjon esitab vastavalt artikli 7 lõikele 6 ja artikli 13 lõikele 5.
3. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.
4. IPA III komitee töökorras nähakse ette proportsionaalsed tähtajad, millega antakse komitee liikmetele varajane ja tegelik võimalus rakendusakti eelnõud läbi vaadata ning väljendada oma arvamust, nagu on sätestatud määruse (EL) nr 182/2011 artiklis 3.
5. Kui komitee arvamuseks kasutatakse kirjalikku menetlust, siis lõpetatakse kõnealune menetlus ilma tulemusteta, kui arvamuse esitamise tähtaja jooksul komitee eesistuja niimoodi otsustab või kui seda nõutakse komitee liikmete lihthäälteenamusega.

6. Euroopa Investeerimispanka vaatleja võtab IPA III komitee menetlustest osa Euroopa Investeerimispanka puudutavate küsimuste puhul.
7. IPA III komitee toetab komisjoni ja on pädev teostama määruse (EÜ) nr 1085/2006 ja (EL) nr 231/2014 alusel õigustoiminguid ja võtma kohustusi ning rakendama määruse (EÜ) nr 389/2006 artiklit 3.
8. IPA III komitee pädevus ei hõlma artikli 5 lõikes 3 osutatud panust programmi Erasmus+.

Artikkel 18

Teave, teavitustegevus ja nähtavus

1. IPA III-st liidu rahaliste vahendite saajad märgivad ära nende vahendite päritolu ja tagavad liidu rahastamise nähtavuse, eriti meetmete ja nende tulemuste tutvustamisel ja nende kohta aru andmisel, rõhutades liidult saadud toetust ja sellest inimestele tulenevat kasu nähtaval viisil käesoleva määruse alusel toetatavate meetmetega seotud teavitusmaterjalides; ning andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele, selle kohta strateegilisel viisil sidusat, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet.

IPA III-st liidu rahaliste vahendite saajatega sõlmitud lepingud sisaldavad sellega seotud kohustusi.

I lisas loetletud abisaajatega sõlmitud lepingud sisaldavad järgitavaid põhimõtteid nähtavus- ja teavitustegevustes ja nende tegevuste eesmäärke ning selget kohustust avaldada aktiivselt teavet IPA III kohaste programmide ja meetmete kohta.

Teavitustegevuse tulemuste parandamiseks kavandatakse I lisas loetletud abisaajate vaheliste piiriülese koostöö programmide puhul konkreetseid ühiseid teavitustegevusi.

IPA III kohased meetmed viiakse ellu kooskõlas liidu rahastatava välistegevuse teavitamis- ja nähtavusnõuetega ning muude asjakohaste suunistega.

2. Komisjon viib ellu IPA III ning selle meetmete ja tulemustega seotud teabe- ja teavitusmeetmeid, eelkõige kohalikul ja piirkondlikul tasandil, et tagada liidu rahalise abi nähtavus. IPA III-st eraldatud rahalised vahendid peavad ühtlasi aitama kaasa liidu poliitiliste prioriteetide tutvustamisele ja neid käsitlevale aruandlusele, niivõrd kui need on otseselt seotud artiklis 3 osutatud eesmärkidega.
3. IPA III-ga toetatakse strateegilist teavitustegevust ja avalikku diplomaatiat, sealhulgas võitlust desinformatsiooni vastu, et edastada teavet liidu väärtuste ning liidu meetmete lisaväärtuse ja nende abil saavutatud tulemuste kohta.

4. Komisjon teeb üldsusele kättesaadavaks asjakohase teabe kõikide käesoleva määruse alusel kooskõlas finantsmääruse artikliga 38 rahastatavate meetmete kohta, sealhulgas asjakohasel juhul, ühtse ülevaatliku veebisaidi kaudu.
5. Kui julgeolekuprobleemide või poliitiliselt tundlike küsimuste korral on teatavates riikides või piirkondades või teatavatel ajavahemikel eelistatud või vajalik teabevahetuse ja nähtavusega seotud tegevuste piiramine, määratakse pärast liiduga konsulteerimist ja kooskõlastamist kindlaks sihtrühm ja konkreetse meetme edendamiseks kasutatavad nähtavuse suurendamise vahendid, tooted ja kanalid iga juhtumi puhul eraldi. Kõiki selliseid erandeid tuleb asjakohaselt põhjendada ning nende ulatus peab olema iga juhtumi puhul täpsustatud ja piiratud. Kui ootamatu kriisi korral on vaja kiiret sekkumist, ei ole vaja kohe esitada täielikku teavitus- ja nähtavuskava. Sellistel juhtudel tuleb liidu toetus siiski algusest peale asjakohaselt ära märkida.

Artikkel 19
Üleminekusätted

1. Käesolev määrus ei mõjuta määruste (EÜ) nr 1085/2006 või (EL) nr 231/2014 kohaste meetmete jätkumist või muutmist; kõnealuseid määruseid kohaldatakse nimetatud meetmete suhtes kuni nende lõpetamiseni. Kõnealuste meetmete suhtes kohaldatakse määruse (EL) 2021/947 II jaotise III peatükki, välja arvatud artikli 28 lõiked 1 ja 3, mille asemel kohalduvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 236/2014¹ artikli 8 lõige 4, artikli 10 lõige 1 ja artikli 10 lõige 3.
2. IPA III rahastamispaketist võib katta ka tehnilise ja haldusabi kulud, mis on vajalikud selleks, et tagada üleminek IPA II ja IPA III alusel vastu võetud meetmete vahel ning ühinemiseelse abi jätkuprogrammi ettevalmistamisega seotud tegevuste vahel.
3. Vajaduse korral võib kanda liidu eelarvesse assigneeringuid ka pärast 2027. aastat, et katta artikli 4 lõikes 2 ette nähtud kulusid, selleks et oleks võimalik hallata 31. detsembriks 2027 lõpuleviimata meetmeid.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 236/2014, milles sätestatakse liidu välistegevuse rahastamisvahendite rakendamise ühised eeskirjad ja menetlused (ELT L 77, 15.3.2014, lk 95).

Artikkel 20

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub selle *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise päeval.

Seda kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2021.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Strasbourg,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja

I LISA

Albaania Vabariik

Bosnia ja Hertsegoviina

Island

Kosovo^{*}

Montenegro

Põhja-Makedoonia Vabariik

Serbia Vabariik

Türgi Vabariik

^{*} Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/1999 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

II LISA

ABI TEMAATILISED PRIORITEEDID

Abi võidakse asjakohasel juhul anda järgmiste temaatiliste prioriteetide käsitlemiseks:

- a) **Õigusriigi tagamiseks ja demokraatlike institutsioonide täiendavaks tugevdamiseks vajalike institutsioonide loomine ja nende korrapärase toimimise edendamine varasest etapist alates.** Selles valdkonnas võetavatel meetmetel on järgmised eesmärgid: luua sõltumatud, vastutustundlikud, erapooletud, professionaalsed, apoliitilised ja tõhusad kohtusüsteemid, sealhulgas läbipaistvate ja tulemustel põhinevate tööle värbamise, hindamis- ja edutamissüsteemide ning väärtegade korral kohaldatavate tulemuslike distsiplinaarmenetluste kaudu ning edendada õiguslast koostööd; tagada õiguskaitse kättesaadavus; edendada politseikoostööd ja teabevahetust; töötada välja tõhusad vahendid organiseeritud kuritegevuse, inimkaubanduse ning väike- ja kergrelvade salakaubaveo, rändajate smugeldamise, narkokaubanduse, rahapesu / terrorismi rahastamise ning korruptsiooni vältimiseks ja nende vastu võitlemiseks; toetada liiduga terrorismivastases võitluses tehtavat koostööd ning ennetada radikaliseerumist ning edenda ja kaitsta inimõigusi, sealhulgas mittediskrimineerimist ja soolist võrdõiguslikkust, lapse õigusi, vähemustesse kuuluvate isikute, sealhulgas rahvusvähemuste ja romade ning lesbide, geide, biseksuaalide, trans- ja intersooliste inimeste õigusi, ning põhivabadusi, sealhulgas sõnavabadust, meediavabadust, kogunemisvabadust ja ühinemisvabadust ning andmekaitset.

- b) **Suutlikkuse suurendamine rändealaste väljakutsetega tegelemiseks piirkondlikul ja rahvusvahelisel tasandil.** Selles valdkonnas võetavatel meetmetel on järgmised eesmärgid: jagada asjakohast teavet, tugevdada veelgi piiri- ja rändehalduse suutlikkust, tagada rahvusvahelise kaitse kättesaadavus, tugevdada piirikontrolli ja jõupingutusi ebaseadusliku rände vastu võitlemiseks ning tegeleda sundrände probleemiga.
- c) **Strateegilise kommunikatsiooni alase suutlikkuse suurendamine, sealhulgas üldsuse parem teavitamine reformidest, mida on vaja liidu liikmeks saamise kriteeriumide täitmiseks.** Selles valdkonnas tehtavate jõupingutuste eesmärk on toetada sõltumatut ja pluralistlikku meediat ja meediapädevust ning nende abil suurendatakse muu hulgas küberturvalisuse alast suutlikkust ning riigi ja ühiskonna vastupanuvõimet desinformatsioonile ja muudele hübriidohtudele.
- d) **Hea valitsemistava tõhustamine ja avaliku halduse reformimine kooskõlas avaliku halduse põhimõtetega.** Meetmetel on järgmised eesmärgid: tugevdada avaliku halduse reformi raamistikke, sealhulgas riigihangete valdkonnas, parandada strateegilist planeerimist ning kaasavat ja tõenditel põhinevat poliitikat ja õigusloomet; edendada avaliku teenistuse professionaalseks muutmist ja depolitiseerimist meritokraatia põhimõtete juurutamise teel; edendada läbipaistvust ja vastutust; parandada teenuste kvaliteeti ja osutamist, sealhulgas vajalikke haldusmenetlusi ja kodanikele suunatud e-valitsuse kasutamist; tugevdada avaliku sektori finantsjuhtimist ning parandada kvaliteetse statistika koostamist.

- e) **Eelarve- ja majandusjuhtimise tugevdamine.** Meetmetel on järgmised eesmärgid: toetada majandusreformi programmide rakendamises osalemist ja süsteemset koostööd rahvusvaheliste finantseerimisasutustega majanduspoliitika põhialuste valdkonnas ning tugevdada majandusinstitutsioone; tõhustada makromajandusliku stabiilsuse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse suurendamise suutlikkust; toetada kestlikku arengut ja liikumist toimiva turumajanduse suunas, mis suudab toime tulla konkurentsipurustuste ja turujõududega liidus ning liikuda ühise piirkondliku turu suunas.
- f) **Heanaaberlike suhete, piirkondliku stabiilsuse ja vastastikuse koostöö kõigi aspektide tugevdamine.**
- g) **Liidu ja selle partnerite suutlikkuse suurendamine konfliktide ennetamiseks, rahu kindlustamiseks, kriisieelsete ja -järgsete vajadustega tegelemiseks,** sealhulgas varajase hoiatamise ja konfliktiriski analüüsi kaudu; inimestevaheliste kontaktide, lepitus-, rahutagamis- ja usalduse suurendamise meetmete, lepitamist, üleminekuperioodi õigusemõistmist, tõe otsimist, heastamist ja rikkumiste mittekordumise tagatise edendavate algatuste (nt RECOM) soodustamise kaudu ning julgeoleku ja arengu toetamise suutlikkuse suurendamise toetamise kaudu kooskõlas määruse (EL) 2021/947 artikliga 9.

- h) I lisa loetletud abisaajate **kodanikuühiskonna** ja sotsiaalpartnerite organisatsioonide, sealhulgas kutseliitude **suutlikkuse, sõltumatuse ja pluralismi suurendamine** ning liidus ja nimetatud I lisa loetletud abisaaja riikides asuvate organisatsioonide vahelise võrgustikutöö innustamine kõigil tasanditel, võimaldades neil osaleda tulemuslikus dialoogis nii avaliku- kui erasektori osapooltega.
- i) **Abisaajate õigusnormide, standardite, poliitika ja tavade, sealhulgas avaliku sektori hangete ja riigiabi käsitlevate õigusnormide liidu omadega ühtlustamise edendamine.**
- j) **Soolise võrdõiguslikkuse ning naiste ja tütarlaste mõjuvõimu suurendamise edendamine.** Selles valdkonnas võetavatel meetmetel on järgmised eesmärgid: luua soodsam keskkond naiste ja tütarlaste õiguste tagamiseks ning tegelikult ja reaalselt parandada soolist võrdõiguslikkust strateegilistes poliitikavaldkondades, nagu kaitse igasuguse soolise vägivalla eest; seksuaal- ja reproduktiivtervis ning sellega seonduvad õigused; naiste ja tütarlaste majanduslikud ja sotsiaalsed õigused ja nende mõjuvõimu suurendamine; võrdõiguslik osalemine ja juhtimine; naised, rahu ja julgeolek ning rohe- ja digipöörde sooline mõõde, sealhulgas soolise võrdõiguslikkusega arvestava eelarvestamise toetamise kaudu.

- k) **Juurdepääsu parandamine haridusele, koolitusele ja elukestvale õppele kõikidel tasanditel ja nende kvaliteedi tõstmine ning kultuuri- ja loomesektori ning spordi toetamine.** Selles valdkonnas võetavatel meetmetel on järgmised eesmärgid: edendada võrdset juurdepääsu kvaliteetsetele väikelaste haridus- ja hooldusvõimalustele, alg- ja keskharidusele; parandada põhioskuste õpetamist; tõsta haridustaset; tegeleda ajude äravoolu probleemiga; vähendada madala haridustasemega noorte osakaalu; parandada õpetajate koolitamist; võimestada lapsi ja noori ning võimaldada neil saavutada oma täielik potentsiaal; arendada välja kutsehariduse ja -õppe süsteemid ning edendada töökohal õppimise süsteeme, et hõlbustada üleminekut tööturule, sealhulgas puuetega inimeste jaoks; parandada kõrghariduse ja teaduse kvaliteeti ja asjakohasust; soodustada vilistlastega seotud tegevust ning parandada juurdepääsu elukestvale õppele ja toetada investeeringuid hariduse ja kättesaadava koolituse taristutesse, eelkõige selleks, et vähendada piirkondlikku ebavõrdsust ja edendada segregeerimata kaasavat haridust ning teha seda muu hulgas kättesaadavate digitehnoloogiate kasutamise kaudu.

- l) **Kvaliteetsete töökohtade osakaalu ja tööturule juurdepääsu edendamine.** Selles valdkonnas võetavate meetmete eesmärgiks on tegeleda kõrge töötuse määra ja mitteaktiivsuse probleemiga, toetades eelkõige noorte (eriti mittetöötavate ja mitteõppivate noorte), naiste, pikaajaliste töötute ja alaesindatud rühmade püsivat kaasamist tööturule. Meetmetega stimuleeritakse kvaliteetsete töökohtade loomist ja toetatakse tööõigusnormide ja tööalaste standardite tõhusat jõustamist kogu territooriumil, kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba raames kindlaks määratud kesksete põhimõtete ja õigustega. Muud peamised valdkonnad, milles meetmeid võetakse on soolise võrdõiguslikkuse ja noorte toetamine, tööalase konkurentsivõime ja tootlikkuse edendamine, töötajate ja ettevõtjate kohanemine muutustega, kestliku sotsiaaldialoogi loomine ning tööturuasutuste, nagu riiklike tööturuasutuste ja tööinspeksioonide moderniseerimine ja tugevdamine.

- m) **Sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse vastu võitlemine.**
Selles valdkonnas võetavate meetmete eesmärk on moderniseerida sotsiaalkaitsesüsteeme, et tagada tõhus, tulemuslik ja piisav kaitse inimese igas eluetapis, soodustada üleminekut asutusepõhiselt hoolduselt pere- ja kogukonnapõhisele hooldusele, edendada sotsiaalset kaasatust ja võrdseid võimalusi ning tegeleda ebavõrdsuse ja vaesusega. Selles valdkonnas võetavate meetmete puhul keskendutakse ka marginaliseerunud kogukondade, näiteks romade integreerimisele; soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usu või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel toimuva diskrimineerimise tõkestamisele ning taskukohastele, jätkusuutlikele ja kvaliteetsetele teenustele, sealhulgas alusharidusele ja lapsehoiule, eluasemetele, tervishoiuteenustele, esmastele sotsiaalteenustele ja pikaajalisele hooldusele juurdepääsu parandamisele, sealhulgas sotsiaalkaitse süsteemide ajakohastamise abil.
- n) **Aruka, säästva, kaasava ja turvalise transpordi edendamine, tähtsate võrgutaristute kitsaskohtade kõrvaldamine ning energiajulgeoleku ja energiavarustuse mitmekesistamise tõhustamine,** investeerides suure Euroopa lisaväärtusega projektidesse. Investeeringute tähtsuse järjekorda seadmisel tuleks lähtuda sellest, kui olulised on need liiduga ühenduse loomiseks üleeuroopalise transpordivõrgu TEN-T abil, piiriüleste ühenduste ja töökohtade loomiseks ning säästliku liikuvuse, heitekoguste vähendamise, keskkonnamõju ja turvalise liikuvuse seisukohalt, võttes arvesse sünergiaid transpordiühenduse lepinguga edendatavate reformidega. Energeetika valdkonnas võetavate meetmete eesmärk on suurendada energiatõhusust ja energia säästvat tootmist ning mitmekesistada tarnijariikide ja tarneteede valikut.

- o) **Erasektori tegevuskeskkonna ja ettevõtjate, eelkõige VKEde konkurentsivõime, sealhulgas aruka spetsialiseerumise parandamine**, mis on majanduskasvu, töökohtade loomise ja ühtekuuluvuse peamised tõukejõud. Esmatähtsad on kestlikud projektid, mis parandavad ettevõtluskeskkonda.
- p) **Digitehnoloogiatele ja -teenustele juurdepääsu parandamine ning teadustegevuse, tehnoloogiaarenduse ja innovatsiooni edendamine**, investeerides digitaalsesse ühenduvusse, digitaalsesse usaldusse ja turvalisusse, digioskustesse ja -ettevõtlusesse, teadus- ja innovatsioonisüsteemide suutlikkuse suurendamisse, liikuvusse, teadusuuringute taristusse ja neid soodustavasse keskkonda ning edendades võrgustike loomist ja koostööd.
- q) **Toiduga ja veega kindlustatuse ning toidu ja vee ohutuse toetamine** ning mitmekesiste ja elujõuliste põllumajandusliku tootmise süsteemide toetamine aktiivsetes maakogukondades ja maal.

- r) **Keskkonna kaitsmine ja keskkonna kvaliteedi parandamine**, käsitledes keskkonnaseisundi halvenemist ja peatades elurikkuse kadumise, edendades maismaa ja mere ökosüsteemide ning taastuvenergia allikate kaitset ja säästvat haldamist, investeerides õhukvaliteeti, veemajandusse ja jäätmekäitlusesse ning säästvasse kemikaalihaldusesse, edendades ressursitõhusust, säästvat tarbimist ja tootmist ning toetades üleminekut keskkonnasäästlikule ja ringmajandusele, aidates kaasa kasvuhoonegaaside heite vähendamisele, suurendades vastupanuvõimet kliimamuutustele ja edendades kliimameetmete juhtimist ja nendest teavitamist ning energiatõhusust. IPA III-ga edendatakse poliitikat, millega toetatakse liikumist ressursitõhusa, ohutu ja säästva vähese CO₂-heitega majanduse suunas ning tugevdatakse katastroofidele vastupanu võimet ning nende ennetamist, nendeks valmisolekut ja neile reageerimist.
- s) **Koostöö I lisas loetletud abisaajatega tuumaenergia rahuotstarbelisel kasutamisel tervise, põllumajanduse ja toiduohutuse valdkonnas**, tagades kõrgeimate rahvusvaheliste standardite täieliku järgimise; samuti meetmete toetamine, mis on suunatud kiirgusavarii tõttu kohalikule elanikkonnale põhjustatud tagajärgedega tegelemisele ning mille eesmärk on sellise elanikkonna elutingimuste parandamine ning tuumavaldkonnas teadmushalduse, koolitustegevuse ja hariduse edendamine. Kui see on kohaldatav, on need meetmed kooskõlas tuumaohutusalase Euroopa instrumendi kohaste meetmetega ning määrusega (EL) 2021/947.

- t) **Põllumajandusliku toidutööstuse ja kalanduse sektorite suutlikkuse suurendamine konkurentsivõime ja turujõududega toimetulekuks** ning järkjärguliseks vastavusse viimiseks liidu normide ja standarditega, püüdes samas täita majandus-, sotsiaal- ja keskkonnanäesid maapiirkondade ja rannikualade tasakaalustatud territoriaalse arengu raames.
-

III LISA

I LISAS LOETLETUD ABISAAJATE VAHELISEKS PIIRIÜLESEKS KOOSTÖÖKS ANTAVA ABI TEMAATILISED PRIORITEEDID

Eesmärgiga edendada heanaaberlikke suhteid, toetada liidu integratsiooniprotsessi ja soodustada sotsiaal-majanduslikku arengut, võidakse piiriüleseks koostööks ette nähtud abi anda asjakohasel juhul järgmiste temaatiliste prioriteetide käsitlemiseks:

- a) piiriülese tööhõive, tööjõu liikuvuse ning sotsiaalse ja kultuurilise kaasatuse edendamine muu hulgas järgmise tegevuse abil: piiriüleste tööturgude integreerimine, sealhulgas piiriülene liikuvus; ühised kohalikud tööhõivealgatused; teabe- ja nõustamisteenused ning ühised koolitused; sooline võrdõiguslikkus; võrdsed võimalused; sisserändajate kogukondade ja vähekaitstud rühmade integreerimine; investeerimine riiklikesse tööturuasutustesse; riiklikesse tervishoiu- ja sotsiaalteenustesse tehtavate investeeringute toetamine;

- b) keskkonnakaitse ning kliimamuutustega kohanemise ja kliimamuutuste leevendamise edendamine ning riskide ennetamine ja juhtimine muu hulgas järgmise tegevuse abil: keskkonnakaitsealased ühismeetmed; loodusvarade säästva kasutamise, mereala koordineeritud ruumilise planeerimise, ressursitõhususe ja ringmajanduse, taastuvate energiaallikate ning ohutu ja kestliku vähese CO₂ heitega rohemajanduse suunas liikumise edendamine; õhu ja vee kvaliteedi parandamine, sealhulgas suurendades kooskõla Euroopa keskkonnastandarditega, jäätmekäitluse ning veemajanduse parandamine, konkreetseid riske käsitlevate investeeringute edendamine, vastupanuvõime suurõnnetustele, nende ennetamise, nendeks valmisoleku ja neile reageerimise tagamine ning piiriüleste jõgede alane rahvusvahelise koordineerimise edendamine ja tõhustamine;
- c) säästva transpordi edendamine ja avalike taristute parandamine muu hulgas järgmise tegevuse abil: eraldatuse vähendamine transpordile, digitaalvõrkudele ja -teenustele juurdepääsu parandamise abil; investeerimine piiriülestesse vee-, jäätmekäitlus- ning energiasüsteemidesse ja -vahenditesse;
- d) digitaalmajanduse ja -ühiskonna, muu hulgas digitaalse ühenduvuse ja e-valitsuse teenuste, digitaalse usalduse ja turvalisuse ning digioskuste ja -ettevõtluse arendamine;
- e) turismi, eelkõige säästva turismi soodustamine ning kultuuri- ja looduspärandi säilitamine ja edendamine;

- f) investeerimine noortesse, sporti, haridusse ja oskustesse muu hulgas ühiste haridus-, kutsekoolitus- ja koolituskavade ning ühist noorsootegevust toetava taristu väljatöötamise ja rakendamise kaudu;
- g) kohaliku ja piirkondliku valitsemise edendamine ning kohalike ja piirkondlike ametiasutuste planeerimis- ja haldussuutlikkuse tõhustamine;
- h) piiriüleste algatuste edendamine lepitamise ja üleminekuperioodi õigusemõistmise (nt RECOM) soodustamiseks;
- i) konkurentsivõime, ettevõtluskeskkonna ning VKEde arengu, kaubanduse ja investeeringute tõhustamine, muu hulgas ettevõtlikkuse edendamise ja toetamise (eelkõige VKEde puhul) ning kohalike piiriüleste turgude arengu ja rahvusvahelistumise (andes panuse ka ühisesse piirkondlikku turgu) kaudu;
- j) teadustöö, tehnoloogiaarengu, innovatsiooni ja digitehnoloogiate soodustamine, muu hulgas liikuvuse edendamise, inimressursside ning teadustöö ja tehnoloogiaarengu vahendite jagamise edendamise kaudu.

IV LISA

TULEMUSLIKKUSE PÕHINÄITAJATE LOETELU

Järgmist tulemuslikkuse põhinäitajate loetelu kasutatakse selleks, et mõõta edusamme ja asjakohasel juhul I lisas loetletud abisaajate valmidust ning liidu panust IPA III erieesmärkide saavutamisse:

1. Koondnäitaja¹, millega mõõdetakse poliitilisi kriteeriume (allikas: Euroopa Komisjon).
2. Suhtumine ELi: elanikkonna osakaal, kellel on positiivne suhtumine ELi (allikas: Euroopa Komisjon / ELi delegatsioonid).
3. Koondnäitaja, millega mõõdetakse õigusnormide liidu õigustikuga vastavusse viimist (allikas: Euroopa Komisjon).
4. Koondnäitaja, millega mõõdetakse majanduskriteeriume (allikas: Euroopa Komisjon).
5. Kulutused sotsiaalkaitsele protsendina SKPst (allikas: Eurostat) ning 20–64-aastaste inimeste tööhõive määr ja abisaaja Gini kordaja muutumine aja jooksul (allikas: Eurostat).

¹ Näitaja hõlmab 5 elementi:

- kohtusüsteemi toimimine;
- korruptsioonivastane võitlus;
- võitlus organiseeritud kuritegevuse vastu;
- väljendusvabadus (mis on põhiõiguste osa);
- avaliku halduse reform.

6. Digioskused (allikas: Eurostat).
7. Ettevõtlusega tegelemise lihtsus (allikas: Maailmapank).
8. Energiamahukus mõõdetuna primaarenergia ja SKP vahelise suhtena (allikas: Eurostat).
Taastuvenergia osakaal summaarsest energia lõpptarbimisest, protsendina (allikas: Eurostat).
9. IPA III toetuse abil välditud kasvuhoonegaaside heitkogused (CO₂ -ekvivalenttonni) (allikas: Euroopa Komisjon). PM₁₀-osakeste kontsentratsioonid võrreldes ELi päevase piirtasemega (50 µg/m³) (allikas: Euroopa Keskkonnaamet).
10. Mere-, maismaa- ja mageveeökosüsteemide alad, mis on IPA III toetuse abil a) kaitstud, b) kestlikult majandatud.
11. Heanaaberlikud suhted, näiteks loodud, ametlikult vormistatud ja rakendatud piiriüleste partnerluste arv, piirkondadevahelise kaubanduse osakaal protsendina SKPst (allikas: riiklikud statistikaametid, piirkondlik koostöönõukogu), piiri ületavate inimeste arv päevas ning piiri ületavate kaupa vedavate sõidukite arv päevas¹ (allikas: transpordivaatluskeskus).

Kui see on asjakohane ja võimalik, ja kui andmed on kättesaadavad, eristatakse näitajad soo ja vanuse alusel.

¹ Andmed viimase näitaja kohta saavad kättesaadavaks üksnes alates 2023. aastast.